

Helse- og omsorgsdepartementet
Postboks 8011 Dep.
0030 OSLO

Deres referanse
Vår referanse 20/00010-63
Vår dato 27.03.2020

Fellesorganisasjonen (FO)

Mariboegs gate 13
0183 Oslo

Postadresse:
Pb. 4693 Sofienberg
0506 Oslo

Telefon:
+47 919 19 916

E-post:
kontor@fo.no

Bankgiro: 9001.06.35674

Bankgiro kontingent:
9001.08.71394

Org.nr:
870 953 852 MVA

Innspill til pårørendestrategi 2020

fo.no

Fellesorganisasjonen (FO) er fagforening og profesjonsforbund for om lag 30.000 barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere.

Formålet med den nye strategien er å løfte fram pårørende sin rolle og situasjon, peke på utfordringer og gi retning for det videre arbeidet.

Vi har mye kunnskap om verdien av godt samarbeid og dialog mellom tjenestemottaker og tjenesteyter, og hvor viktig dette er. Vi vet at involvering av bruker og pårørende er viktig for utforming av gode og tilpassede tjenester. Og vi vet at tverrfaglig samarbeid er nødvendig for å få dette til.

Anbefalingene er klare og utfordringene er kjente. Så hva må til for at vi skal lykkes med dette viktige samarbeidet? Handler det om organiseringen av tjenestene eller begrensede ressurser? Handler det om manglende vilje? Er det er for krevende? Eller skyldes det at kunnskapen ikke når ut til tjenesteyter?

Våre innspill er basert på tilbakemeldinger vi har fått fra ansatte i kommune- og spesialisthelsetjenesten, fra pårørende og brukerorganisasjoner. Tilbakemeldingene viser at det fremdeles er stort behov for bedre samarbeid mellom alle berørte parter.

Ulike faglige, administrative, organisatoriske og økonomiske rammer kan være til hinder for godt pårørendesamarbeid. Kunnskap og kompetanse om verdien av godt pårørendesamarbeid må gjøres kjent på alle nivå i tjenesten, og implementeres i praksis. Manglende kjennskap til gjeldende lover, forskrifter, veiledere, retningslinjer og anbefalinger for pårørendesamarbeid hos tjenesteyter er alvorlig.

Vi mener det er behov for tiltak som sikrer at kunnskap blir implementert i praksis. Ansatte i tjenestene må være godt kjent med kravene til faglig forsvarlige tjenester, samt medvirkning og samarbeid med bruker og pårørende. Nedenfor gir vi innspill til konkrete mål og tiltak i pårørendestrategien som vi mener kan bidra til bedre samarbeid og sikre at pårørende blir involvert og ivaretatt på en god måte.

Utdanningsinstitusjonenes ansvar

Utdanningsinstitusjonene må levere i tråd med forskriftene i rammeplan for helse- og sosialfaglige utdanninger. De har ansvar for å sikre at studentene har nødvendig kunnskap og ferdigheter når de er ferdig utdannet. Det innebærer at studentene skal ha kompetanse på relasjon, kommunikasjon og veiledning som gjør dem i stand til å forstå og samhandle med brukere, pasienter og pårørende. De skal kunne samhandle tverrfaglig, tverrsektorielt og på tvers av virksomheter og nivåer, og initiere slik samhandling. Og de skal kunne anvende oppdatert kunnskap om helse- og velferdssystemet, lover, regelverk og veiledere i sin tjenesteutøvelse¹.

Kommune- og spesialisthelsetjenestens ansvar

Kommunene skal sørge for at ansatte har nødvendig kunnskap og ferdigheter til å gi forsvarlige tjenester. Dette innebærer at ledelsen må sikre at ansatte oppdateres på aktuelle tema, i tråd med gjeldende regelverk og anbefalinger.

Spesialisthelsetjenesten har veiledningsplikt overfor kommunale helse- og omsorgstjenester. Veiledningsplikten omhandler råd, veiledning og opplysning som er påkrevet for at kommunene skal kunne løse sine oppgaver. Spesialisthelsetjenestene må ha tilstrekkelig med kompetanse og ressurser til dette.

Helsetilsynet og fylkesmennenes ansvar

Resultatene fra utført tilsyn sammenfattes i tilsynsmeldinger og rapporter og blir gjort tilgjengelig. Dette er nyttig informasjon som kommunene og spesialisthelsetjenesten må bruke i sitt arbeid med kvalitetsforbedring gjennom opplæring og kompetansehevede tiltak².

Aktuelle direktorat og departements ansvar

Departement og direktorat må legge til rette for at underliggende etater og tjenester oppfyller sine forpliktelser knyttet til samhandling og samarbeid med pårørende. Dette kan for eksempel gjøres ved å utarbeide opplæringsmateriell om temaet, som kommunene og andre kan benytte i opplæringen av sine ansatte. På denne måten vil vi sikre at de som gjennomfører opplæringen får mest mulig lik informasjon, kunnskap og kompetanse. Pårørendeveilederen og veileder for oppfølging av personer med store og sammensatte behov, utarbeidet av Helsedirektoratet, er et godt utgangspunkt for utvikling av et tilpasset opplæringsmateriell, eller et høgskole- eller universitetsstudium tilpasset tjenesteytere i offentlig sektor.

FO mener det er behov for å presisere verdien av pårørendesamarbeid overfor tjenesteapparatet og tjenesteyterne, og sikre at anbefalingene blir fulgt. Pårørende spiller en viktig rolle i utvikling og gjennomføring av helse- og omsorgstjenester, både på individ- og systemnivå. Pårørendestrategien må si noe om hvilken rolle pårørende skal spille i utforming og utøvelse av tjenester, og hvilke rammebetingelser som skal gjelde for å ivareta pårørende. Strategien bør også si noe om hva som kan fremme eller hemme pårørendeinvolvering.

Dette kan gjøres ved å formalisere samarbeide med pårørende i aktuelle lover og forskrifter. For eksempel i lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m., i lov om spesialisthelsetjenesten m.m. og det må omtales spesifikt i gjeldende retningslinjer for pakkeforløpene.

I forskrift om kvalitet i pleie- og omsorgstjenestene m.v. § 3 om oppgaver og innhold i tjenestene, heter det at «brukere av pleie- og omsorgstjenester, eventuelt

¹ Forskrift om felles rammeplan for helse- og sosialfagutdanninger § 2

²² Forskrift om ledelse og kvalitetsforbedring i helse- og omsorgstjenesten

pårørende/verge/hjelpeverge, medvirker ved utforming eller endring av tjenestetilbudet m.v.» Her er pårørendes rett til å medvirke nedfelt. Det bør likevel vurderes å ta inn en formulering om samarbeid med pårørende, da betydningen av «medvirkning» og «samarbeid» kan tolkes forskjellig. Medvirkning innebærer ikke nødvendigvis samarbeid.

Avslutningsvis

FO mener det er behov for å vurdere finansieringsordningene og hvordan den inntektsstyrte finansieringen påvirker pårørendesamarbeidet. Ut fra vår kjennskap til finansieringen av tjenester i spesialisthelsetjenesten, gir individuelle samtaler bedre økonomisk uttelling enn for eksempel samarbeidsmøter og opplæring/kurs for grupper. Hvis dette er tilfellet, er det grunn til å anta at denne typen aktivitet blir nedprioritert.

FO håper også pårørendestrategien vil si noe om hvordan ulike velferdsordninger og økonomiske ytelser kan virke sammen og bidra til at pårørende får mulighet til å delta i aktiviteter, opplæring og behandling.

Til slutt vil vi nevne Arbeidsforskningsinstituttets (AFI) politisk økonomiske studie som ser på innsatsen for bedre pårørendesamarbeid i et bredere politisk, styrings-/forvaltningsmessig og institusjonell kontekst. Målet er å skape en god forståelse av overordnede rammebetingelser som kan ha betydning for implementering av pårørendesamarbeid i praksis. Resultater fra studien skal munne ut i anbefalinger om fremtidig politikk- og lovutvikling, samt systemutvikling for å styrke pårørendesamarbeidet. Vi regner med at departementet er kjent med studien, men nevner den likevel, fordi vi tenker studien kan være avgjørende for framtidige politiske føringer for pårørendesamarbeid, selv om resultatene ikke vil foreligge før i 2021.

Med vennlig hilsen

Sign
Mimmi Kvisvik
Forbundsleder

Sign
Allis Aresdatter
Rådgiver